

Exalted Expiring Experience

פרשת חיי שרה תשפ"ג

GENESIS

23

PARASHAS CHAYEI SARAH

¹ Sarah's lifetime was one hundred years, twenty years, and seven years; the year of Sarah's life. ² Sarah died in Kiriath-arba which is Hebron in the land of Canaan; Abraham came to eulogize Sarah and to bewail her. ³ Abraham rose up from the presence of his dead, and spoke to the children of Heth, saying: ⁴ "I am an alien and a resident among you, grant me an estate for a burial site with you, that I may bury my dead from before me."

2

2. מקריית ארבע — In Kiriath-arba [lit. the City of Four]. The city was so named because four giants lived there (see Numbers 13:22); or the name was given prophetically because four illustrious couples would be buried there: Adam and Eve, Abraham and Sarah, Isaac and Rebecca, and Jacob and Leah (Rashi).

לקפוד לשרה ולקבנה — To eulogize Sarah and to bewail her. The nuances of the phrase denote that Abraham eulogized his beloved wife by emphasizing the noble traits that had become associated with her name, for the name Sarah represented her as the princess of all mankind [see commentary to 17:15] (Kli Yakar).

The word לקבנה is written with a small כ to suggest that the full extent of his weeping was kept private. His grief was infinite, but the full measure of his pain was concealed in his heart and the privacy of his home (R' Hirsch).

3

RASHI ELUCIDATED

“to eulogize Sarah and to bewail her.” — AND ABRAHAM CAME FROM BEER-SNEBA — Sarah's death is juxtaposed with the Binding of Isaac — because through hearing the news of the Binding, that her son was readied for slaughter — and she died.³ — her soul flew from her, — and she died.³

5 ענין צדקה

זה לרין ציבור רב, שרה אמנו שאברהם היה טפל אליה בצניעות (רש"י לעיל כא) תלמוד ממעשה העקידה עד שנשמתה * פרחת ממנה, צעה אשר אברהם אבינו שמת להעלות את בנו כקרבן עולה לה'.

4

84 □ RAV ASHER WEISS ON THE PARASHAH

It would seem more accurate for Rashi to have written that Yitzchak was almost slaughtered, rather than he was almost not slaughtered — which seems to imply that he was indeed slaughtered, but just barely. What does Rashi mean to teach us?

The Sifsei Chachamim explains that a messenger informed Sarah that Yitzchak had been bound to the Mizbei'ach and prepared for slaughter, but before he could conclude that Yitzchak's life was spared, Sarah died from shock. Thus, Rashi means to say that the messenger was about to say that Yitzchak was not slaughtered, but he did not have the chance to conclude his words.

6 ד"ר ר' ז

וכן הוא בתרגום יונתן שם, שהלך השטן וסיפר לשרה שאברהם שחט את יצחק, ומתה מרוב צער.

ויש להבין מה בין שרה לאברהם, מדוע אברהם יכול היה לעמוד בניסיון זה של העקידה ושרה לא?

7

Net Uziel - R. M. Mleusky

At this stage a question of a more technical nature presents itself: if Rashi is addressing the juxtaposition of the account of Sarah's death with the incident that preceded it, why did he attach his explanation to the second verse in this parashah, which describes Sarah's eulogy? Surely it would have been more appropriate to include this comment on the first verse, in which Sarah's death is mentioned. Rashi is always consistent in this respect — he attaches his comment to the specific phrase or word that requires further clarification.

9

ומרובה מידה טובה, אם שמועה רעה ברגע אחד יכולה להרע כ"כ — כ"ש בשורה טובה, אפילו אם נראית קטנה ובלתי חשובה, מחיה היא לב ונפש, כגון: המאחר קצת לבוא הביתה, ומרים טלפון שהכל בסדר ושהוא יאחר, או כל מיני מקרים קטנים של התחשבות, ובפרט חשוב הדבר כלפי ההורים, שטבעם להיות מודאגים וחרדים על בניהם.

הבה ונלמד מאמנו הראשונה שמתה ברגע ששמעה שמועה רעה על בנה, וניזוהר תמיד לבשר טובות להורים, וכמובן גם בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו, ומצינו בתורה שלבשר טוב הוא מן התכונות של "איש טוב", וכמו שאמר דוד (ש"ב י"א): "ויאמר המלך איש טוב זה ואל בשורה טובה יבוא".

8

חיי שרה — רמט

לימודים נפלאים רבים יכולים אנו להשכיל מפרשת העקידה. אחד מהם נלמד מפתק זה, עד כמה צריכים להקדיש זהירות ותשומת לב לדברים הנאמרים לזולת!

הנה אותו שליח בא לבשר לשרה כי יצחק נשאר בחיים, אלא שהתחיל קודם לספר לה איך שנודמן בנה לשחיטה — ואח"כ סיים דבריו ואמר שניצל ולא נשחט, ובין כך ובין כך נבהלה שרה עד שפרחה נשמתה ומתה. והרי המבשר, לבשר טוב בא, ואילו הקדים ואמר בתחילה כי יצחק חי, ואח"כ היה מספר את כל הקורות אותו, שהובל לעקידה וכו' וכו' למען הגדיל השמחה שנשאר בחיים — אזי הכל היה בא על מקומו בשלום, אלא שבאי זהירותו ואי שימת לבו הקדים ברעה ואיחר בבשורת הטוב, וברגע זה פרחת נשמתה של שרה, ותחת להיות שליח טוב היה לשליח השטן.

זוהי הערה גדולה ולימוד רב לנו להיות ערים וזהירים, שכן מעשים שבכל יום, שמספר אחד לחבירו איזה דבר, כגון: "נכון שהבן שלך נסע לטיול עם בית הספר, שמעתי שהיתה תאונה עם האוטו — אבל כולם בסדר", הרגע הקטן הזה בין הזכרת תאונה להודעה שהכל בסדר, מספיק להקפיד את לבו של אותו אב, ונכון שלא ואים שמישהו מת על המקום או קיבל התקפת לב, אבל היתה כאן דקירה בלב, המבשר הזה, אם אינו השטן ממש, אבל הוא מחבריו וחברי חבריו. והדוגמאות בות למכביר, ואשרי האדם השם אורחותיו ורואה את הנולד!

three-day journey to Mount Moriah, all the while making incessant efforts to dissuade Avraham from fulfilling God's commandment. Nevertheless Avraham resolutely marched on and overcame every obstacle that Satan placed in his path. We would have assumed that Satan would have given up after Avraham offered Yitzchak, but Satan knew better. He had one last weapon in his arsenal — he could have claimed success if he could have made Avraham regret having offered Yitzchak as a sacrifice.

Satan's aim was to invoke the volatile spiritual principle known as *toheh al harishonos*, "regretting the past deeds." Depending on how it is applied, this principle can lead to either extremely positive or very destructive consequences. On the one hand, it is an essential component of *teshuvah*, for by regretting one's evil deeds, one can effectively erase every last trace of them. On the other hand, if someone were to regret the righteous deeds he performed in the past, they, too, would be erased. The frightening truth is that a person who behaves righteously throughout his life and accrues much eternal reward can theoretically wipe the slate clean at the very end. This is why Satan acted to make Avraham regret having placed Yitzchak on the altar.

Satan's approach was simply to show Sarah the vision of Yitzchak, lying upon the altar, thereby bringing about her death. Satan thought that this would surely cause Avraham to regret his noble act and to think, If only I hadn't fulfilled God's commandment just this once! Why did I do it? These thoughts would have been enough to erase the merit of the binding of Yitzchak from Jewish history.

Had Avraham given expression to his acute sorrow in mourning Sarah, Satan would have said to God, "You see? He regrets placing Yitzchak on the altar! Wipe the slate clean!" Avraham could have failed this tenth test retroactively and lost a portion of his eternal reward. For this reason, Avraham, through a herculean display of self-control, consciously repressed his sorrow and kept his tears in check. This was Avraham's final trial — to outmaneuver his own evil inclination.

This is why Rashi's comment regarding the juxtaposition of Sarah's death and the binding of Yitzchak is attached to the second verse.

46 □ RABBI FRAND ON THE PARASHAH 3

IN NESIVOS SHALOM, THE SLONIMER REBBE ANALYZES words that we say every night, both in *Maariv* and in the bedtime *Shema*: "*Vehaseir Satan milfaneinu umel'achareinu* — remove the Satan from before us and from behind us."

The "Satan before us" refers to instances in which the Satan stands in our way, trying to prevent us from doing a mitzvah. An obvious example was during the *Akeidah*, read in last week's *parashah*. A Midrash describes that Avraham had to persevere through numerous obstacles, such as walking through a river that was up to his neck — which were all actually the Satan in disguise — in order to reach Har HaMoriah to perform the *Akeidah*.

But what is the "Satan behind us"? Once we have completed a mitzvah, what can the Satan possibly do that we have to pray to Hashem to thwart him from harming us?

The *Nesivos Shalom* explains that there are times when we do a mitzvah or pass a *nisayon* (spiritual challenge), but then things don't work out the way we thought they would and we begin to second guess our righteous acts. The Satan does not give up; even if he loses round one, he sneaks up and comes

ולכן השתדל נח לתקן את העורב שהוא שורש יניקת הרע, ועמו יתוקנו חם והכלב, ועמהם יתוקן כל העולם כולו. וישלח את העורב מן התיבה בשליחות של הבאת בשורה טובה כי יהיה הוא המבשר משמיע ישועה לאמר ולהגיד שיבשה הארץ. כי איתא בס' מאור עינים (פ' וצא ד'ה ושא יעקב רגליו) וזה לשונו: כי באמת איש המגיד בשורה טובה נתלכשה בו בחינת ניצוץ אליהו ממש כי הוא המבשר כל הבשורות טובות שבועולם, רק שמתלבש בהמגיד ההוא, כי

בחינת אליהו הוא מששת ימי בראשית רק שנתלכשה אח"כ בפניחס כנודע, ולכן כשמזדמן להגיד איזה בשורה טובה מתחזק כל אחד ואחד לרוץ ולהגיד כי נשמחו מרגשת בחינת אליהו ורצוה להכניסו בתוכו, אף שאין בני אדם מרגישים בזה, מ"מ מולי' חזי. ואם הי' לו דעת הי' יכול להתחיל לעבוד את ד' בבחינת אליהו שנתלכשה בו אז, וילך ממדריגה למדריגה גדולה. וגם האיש שנתבשר הבשורה טובה נכנס בו הניצוץ אליהו בקרבו ונתרחבה דעתו ג"כ יוכל לדבק בנקל אל הבורא יתב"ש וכי' ונקרא אז, בוא יום ד' הגדול, שהכניס בסיבה זו את ד' בתוכו. עכ"ה"ק.

12-6 back at us with round two. He makes us wonder whether we did the right thing or not, and he may even cause us to regret the good deed or righteous decision we have already made.

I've heard several cases of highly successful people who became *baalei teshuvah*. Soon after they became fully Shabbos observant, their businesses tanked. It's impossible for the thought not to creep up into our minds, and into the

minds of the person affected: Why is it that when he was irreligious, he had the "Midas touch," and now that he's religious, everything he touches turns to dust?

The thoughts that this man and all those around him have — and which are difficult to chase from their minds — are placed there by the "Satan behind us." The *baal teshuvah* has already made the difficult trip to Judaism, but the Satan doesn't want him to be at peace with it. Even if he doesn't actually contemplate going back to the spiritual wasteland he abandoned, he's no longer as excited about his newfound religious convictions. There is now a measure of regret.

Parashas Chayei Sarah begins with a classic example of the "Satan behind us." Avraham Avinu returns from the *Akeidah* to find that Sarah has passed away. Rashi reveals, based on a Midrash, that the news of her son's near-death is what caused her to die. The Satan wanted Avraham to regret passing one of the greatest tests of all time — the merit from which his descendants still reap reward to this day.

13 In actuality, however, Sarah was destined to die at that exact point in time. The Torah stresses that her life was "one hundred years, and twenty years, and seven years — the years of Sarah's life" to teach us that those were to be the years of her life regardless of whether there was an *Akeidah* or not. When the Satan arranged it to seem as though she died from shock because of the *Akeidah*, Avraham Avinu identified the timing as a ruse, and he did not regret his actions. The Torah takes note of Avraham's muted crying by writing *livkosah* with a small *kaf* to teach us that he didn't experience remorse and regret for what he could have perceived as being the cause of her death.

והתורה מלמדת בזה ליהודי שיש שטן שמלפנינו ויש שמאחרינו. בחייו של יהודי ישנם נסיונות קודם שהולך לקיים איזה ענין מיוחד של מצוה, או כסור מרע שיצוה"ר מתגבר עליו בעניני תאוות, שצריך להתגבר על הנסיון. אך לא פחות מהנסיון מלפנינו ישנו הנסיון לאחרינו, שאחר שמתגבר על יצרו מביאו היצוה"ר שוב לידי נסיון, במחשבות כאלו שלא היה צריך לנהוג כפי שנהג כיון שבעצם עשה בזה נגד רצון ה' או מסיבות אחרות, שעי"ז הוא ה"ו בבחי' תוהא על מעשים טובים שעשה. והתורה מלמדת לנו שגם זה הוא מתחבולות היצר, וכמו שרצה להכשיל את א"א במחשבות מסוג זה. ואברהם אבינו עמד בכל חלקי הנסיונות מלפנינו ומאחרינו, שכ"ז מלמד את יהודי הדרך להתגבר על כל נסיונות חיי.

ויש לבאר בזה מד"כ (תהלים לה) מציל עני מחוק ממנו ועני ואביון מגוללו. אין עני אלא בדעת, (נדרים מא.), והקב"ה מציל עני מחוק ממנו, מהיצוה"ר המתגבר עליו, שמציל אותו שיוכל לעמוד בנסיון ולהתגבר על תאוותיו. ועני ואביון מגוללו, פי' שאחר שכבר עמד בנסיון והתגבר על תאוותו זומם היצוה"ר לגזול ממנו מה שהשיג כבר, והקב"ה מציל עני ואביון מגוללו, מהשטן מאחרינו שלא יגזול ממנו הטוב שעשה.

Aside from Nesivos Shalom's teaching about the Satan behind us, there is a valuable message to be gleaned from Avraham Avinu's approach to Sarah's death. When a family member passes away, the children (or, lo aleinu, the parents), second guess their every step. "If only we had done

this, if only we had done that ..."

In the first two verses of *Chayei Sarah*, the Torah teaches us that feelings of guilt are not in place. Once a loved one is gone, we should mourn in proportion to the tragedy, but we should not view the loss as an indictment of our own actions. No matter what we feel we could have or should have done, every person has a predestined life span, and as painful as the loss may be, we should not be beset by feelings of guilt.

לימודי	חיי שרה	ניסן	קפו
נאמר וישמע אברהם שמתה שרה ויבא אברהם, שכחוב הקודם כבר באר ענין זה וא"צ להכפיל, ועוד שלא רק אברהם שמע אלא כל בני כנען שמעו.			
(כג. ב) ותמת שרה בקריה ארבע היא חברון בארץ כנען. אין המות מקרה, כי לא לבד ששנותיו של אדם קצובים לו, אלא מקום מיתחו ואופן מיתחו נעשה הכל בהשגחה פרטית.			
ותמת שרה — ולא נאמר ותגוע ותמת, ש"מ שמתה פתאום שע"י כשורת העקידה פרחת שמתה, ולא היו בעלה ובנה אצלה בשעה שמתה.			

PIRKEI TORAH

R. G. G.

C hazal (Midrash Tanchuma, Vayeira 23) explain that when Sarah heard of Yitzchak's near slaughter, she was overcome by emotion and died. However, they also inform us (*Shemos Rabbah* 1:1) that Sarah was a greater prophetess than Avraham. How then was Avraham able to perform the act itself, when merely hearing of Yitzchak's near death overwhelmed Sarah, the greater of the two?

Fulfilling a *test*, often seems beyond one's capabilities. However, Hashem does not expect the impossible, and when He commands us to do a *mitzvah*, included in the *mitzvah* is the necessary strength to complete it. *The mitzvah itself reinforces one.*

Indeed, Avraham did not possess the natural ability to slaughter Yitzchak; however, Hashem's command imbued him with the strength to do so. Sarah, who was not commanded to sacrifice Yitzchak, retained her natural strength and passed away upon merely hearing of Yitzchak's near death.

20 ג'ים צין

ובכן אומר הגר"ח זצ"ל:

הניסיון נועד לאברהם, ולכן גם ניתנו לו האפשרויות המינימליות של התמודדות בניסיון זה, ואילו לשרה שלא נועד לה הניסיון לכך גם לא ניתנו לה האפשרויות להתמודדות.

ולייטר ביאור נראה לומר, שאצל שרה היה סיפור העקידה להיות סיבה למותה, וכמו שכל מי אשר יקרהו אסון או חולי וימות בו, וכי האסון או החולי המיתו לזה, בודאי לא, אלא הגיע עת קיצו של אותו אדם להחזיר הנשמה ליצורה עתה, ורק הקב"ה מסבב מותם של בני אדם בסיבות שונות מטעמים הנראים לחכמתו יתברך, וכן גבי שרה, עת קיצה הגיע עתה וסובב בעל הסיבות שהסיבה למותה תהא בכך שתשמע ענין עקידת יצחק, כך שידעית העקידה לגבה לא היה לשם נסיון אלא כסיבה למותה.

מיתת שרה בבשורת העקידה

ילמפור לשרה ולבנותיה" (כג-ב)

נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שע"י כשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה, וכמעט שלא נשטח, פרחת נשמתה ממנה ומתה. (רש"י)

א [ביאר מרן הגר"י] (מוכא בנתיבות רבותיו) על פי מה דאיתא בגמ' מס' ע"ז (ג ע"א): אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. דהיינו שאין הקב"ה מעמיד בנסיון אדם אשר לא יוכל לעמוד באותו נסיון, שכן כל נסיון אינו אלא לפי כוחותיו של המנסוה. מה שנחשב לצדיק אחד בנסיון שחובה עליו לעמוד בו, נחשב לגבי האחר בנסיון שהוא למעלה מכוחותיו.

ובזה מובן מ"ט אברהם נצטווה על נסיון העקידה, שכן היה זה לפי כוחות צדקותו העצומה. ואכן, עמד אברהם בנסיון וכבש את רחמיו. לא כן שרה אמנו ע"ה אשר היה זה למעלה מכוחותיה לשחוט את בנה, ומשום כך לא נצטוותה, ולא מצאנו בתורה כל רמז טענה או תהייה כלשהי על שרה, במה שפרחה נשמתה כשנודע לה על העקידה, וכי אדרבה, בפסוק זה ררשו חז"ל כי היתה בת מאה כבת עשרים לחטא, וכי כל שנותיה היו שוות לטובה, עכ"ל. [וכן מצינו אצל יעקב אבינו, שבישרו לו על יוסף במצרים באופן שלא יזיק לו, יעו' במדרש שם היאך נהגה שרה בת אשר] 4.

וכשנתבונן בדבר יתכן לבאר עוד את ההבדל שבין אברהם אבינו שעמד בנסיון, לעומת שרה שפרחה נשמתה בשומעה על כך. דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין קז א): "לעולם אל יביא אדם את עצמו לידי נסיון, שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון ונכשל", יעו"ש, וביארנו במקום אחר (עיי' מאמר כא) שכשהקב"ה נותן נסיון לאדם, יחד עם הנסיון נותן לו כח לעמוד בו, ולכן אין לאדם להביא את עצמו לידי נסיון, כי באופן זה שלא נתנו לו את הנסיון, הרי לא ניתן לו את הכח המיוחד לעמוד בו.

העקידה היתה "נסיון" שד' נתן לאברהם אבינו, ויחד עם הנסיון ניתן לו הכח לעמוד בו, לעומת זאת שרה שלא ניתן לה נסיון זה, לא ניתן לה הכח לעמוד בו, ולכן אע"פ ששרה היתה גדולה מאברהם בנבואה, מ"מ לא יכלה לעמוד בדבר.

אכן, אברהם אבינו הכניסו הקב"ה לתוך הנסיון אט אט, כמו שפרש"י מקרא שכתוב (בראשית כב ב): "ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק"

"את בנך", אמר לו שני בנים יש לי, אמר לו "את יחידך", אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו, אמר לו "אשר אהבת", אמר לו שניהם אני אוהב, אמר לו "את יצחק", ולמה לא גילה לו מתחילה, שלא לערבבו פתאום ותזוח דעתו עליו ותטרה". הרי לנו שאילו גילה הקב"ה לאברהם מתחילה שהוא מבקש ממנו לקחת את יצחק ולהעלותו לעולה, היתה דעתו נטרפת עליו ולא היה יכול לעמוד בנסיון, כיון שבא עליו פתאום, ולפיכך גילה לו ד' את הדבר טיפין טיפין, מתחילה אמר לו "את בנך" ונסתגל אברהם לזה שמוטל עליו לקחת את אחד הבנים, ועדיין אינו יודע מי מהם, ולאחר מכן אמר לו "את יחידך", ושוב אמר לו "אשר אהבת", ובאותן השהיות הסתגל אברהם ויכול היה להתגבר על אהבתו ליצחק, ולקבל את המצוה במנוחה ובלי ערבוב דעת, ועמד בנסיון להקריב את בנו את יצחק למען שמו יתברך. לא כן שרה אמנו שנודע לה פתאום דבר הקרבת יצחק, לא עמד לבה ופרחה נשמתה.

משה איש ופקודתו

מראש צורים

67

נס לכל אחד ואחד

לאור זאת מתבאר שאמנם לאלעזר בן אהרן הכהן אירע נס בולט, כדרך שאירע ליעקב, למשה ולאהרן, בריבוי כוחות במידה עצומה, הרבה מעבר לכל המוכר אצל בני אדם. אולם העיקרון האמור לעיל חל על כל בני האדם בשווה.

כשם שנאמר על בני לוי שכל אחד מהם קיבל תפקיד מוגדר; היה מי שנשא את הקרשים והיה מי שחלקו היה דוקא בנישאת האדנים או העמודים, כך הוא גם אצל כל יחיד מישראל. לכל אחד תפקיד מוגדר במסגרת עבודת ה'.

כתב ה"שפת אמת" (במדבר, תרין) כי לכל אחד מישראל ישנם דרכים ושיטות משלו כיצד להגיע להכרת הבורא:

ולכל איש ישראל נמצא ידיעה ובינה מיוחדת להיות נודע גדולתו של הקב"ה כפום דרגה דיליה (כפי דרגתו), מה שאין יכול להתודע לאחר... וכל אחד מתפעל באיזה בחינה אחרת...

ה"שפת אמת" מסביר שעל ענין זה אומר המדרש (במדבר רבה כא, ב): "כשם שאין פרצופיהן דומין, כך אין דעותיהם שוות", לאמור שלכל אחד מישראל, דעת משלו וגוישה משלו לעבודת הבורא. והוא מוסיף שבמפקד העם שהיה במדבר על פי משה, קיבל כל אחד מישראל את הדרת והמוחין הייחודיים לו, בהתאם לשרש נשמתו.

בהתאם לתכונות הייחודיות של כל אדם הוא אכן מקבל ממרום תפקידים מסויימים, שאותם רק הוא מסוגל לבצע. וכפי שכתב עוד ה"שפת אמת" (במדבר, תל"ב):

המונין שנמנו כל איש מישראל על מקומו, שנראה מזה שיש לכל איש ישראל דבר מיוחד לעשות להשי"ת ועל שם זה נברא.

אמנם תרי"ג המצוות מחייבות את כל צאצאי אברהם, יצחק ויעקב, אולם מבחינת העבודה הפנימית, לכל אחד מישראל תפקיד משלו, המותאם לו בהתאם לאופיו, לכישוריו ולמיכלול הכלים שבהם חונן מהקב"ה. (וראה מהאמר "כל אחד ואחד" שבספרנו "להבין ולהשכיל" עמוד 233).

במסגרת העבודה הייחודית של כל אחד, הוא גם פוגש בנסיגנות שונים ומשונים, שגם הם ייחודיים לו. פעמים שהנסיגנות הללו נראים כקשים מנשוא, והאדם הנתקל בהם בכל עוצמתם נעשה רפה ידיים ומיואש, כניצב מול הר גבוה שאינו מסוגל להפעיל עליו.

אכן התורה מלמדת, שכשם שכל אדם מקבל ממרום תפקידים ייחודיים, כך הוא מקבל גם את הכוחות הייחודיים, שבהתאם להם הוטלו עליו הנסיגנות. לעולם אין הקב"ה מטיל על אדם תפקיד כבד יותר משהוא מסוגל לעמוד בו.

מידה זו של הסתגלות הטבועה בנפשו של האדם, יש שהיא לו לרויטק, באשר היא מחלישה ומבטלת כל התעוררות לטובה של האדם אשר בשעה הראשונה בוערת בו כאש יוקדת, אך עם חלוף הזמן הולכת ודועכת קמעא קמעא. ועל כן, שומה על האדם לשמור שלא תחלש אש התעוררות, ותוסיף ללהט כאשר בתחילה, ואם ישים את דעתו על הדבר הזה, יראה ברכה בעלייתו במוסר ויראת ה'.

ובפירושו החסיד יעבץ לפרקי אבות (פ"א מ"ד) כתב לבאר את טעם הכתוב יחזקאל מו ט): "הבא דרך שער צפון להשתחות יצא דרך שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך השער אשר בא בו כי נכחו יצא", וז"ל: הקפיד הקב"ה שלא יראה השער ב' פעמים פן ישוה בעיניו השער לשער ביתו, וקירות הבית לקירותיו, וזה היה ענין חטא העגל, שהיה האהל בתוכם עד שמאסו בו, ואמרו עשה לנו אלהים, ומשה רבינו הרגיש בזה, ונטה האוהל מחוץ למחנה הרחק מן המחנה, עיי"ש. חרדת קודש אופפת את העולה לבית ד' בעת הכנסו בשער הבית, וכדי לשמור על אותה חרדה שלא תפוג, הקפיד הקב"ה שלא יצא דרך אותו השער שנכנס בו, שאם יראה אותו שער שתי פעמים, כבר תסור החרדה ממנו, עד שישוה בעיניו כשער ביתו, וקירות הבית כקירותיו. (ויל"ע מאמר סו).

ולזאת יתן עובד ד' דעתו ולבו, שכל התעוררות של קדושה לא תדעך אשה, והרבה יש לאדם לעמול בזה, כדי לשמור על התעוררותו שתשאר תמיד בתוקפה, וכן יעלה מעלה מחיל אל חיל.

25

ה"פני מנחם" זצ"ל היה משגן אימרת הקדמונים על הפסוק (תהלים קמו), טו: "הנותן שלג בצמר, כפור כאפר יפזר". לאמור, משמים אין נותנים קנר ושלג יותר מכפי הצמר שמסופק לאדם להתכסות בו. גם הכפור מפוזר כאפר, כלומר כמידת העצים שמצויים להסקה, על מנת להתחמם בהם. לפיכך אף פעם אין מקום לרפיון רוח. מי שנתן לאדם את הנסיגנות נתן לו גם את הכוחות לעמוד בהם. כוחות אלו עליו לאמץ ולמצות, ואזי יקויים גם בו "יקווי ה' יחליפו כח", לשאת גם משאות הנראים מלכתחילה ככבדים.

26

במסגרות אנוש לבטח יש לרחם על מי שנאלץ לבצע משימות הקשות מכפי יכולתו. אולם כאשר המדובר במשא שהקב"ה הטיל על שכמו של אדם, אין ספק שמי שהטיל את התפקיד, הוא שדאג מראש שיהיו לבעל התפקיד כלים מתאימים שבעזרתם יוכל להוציא לפועל בשלימות את המשימה שהוטלה עליו.

27

נעשה ונשמע

עיקרון בסיסי זה עלינו לשגן לעצמנו בכל עת ובכל שעה, קל וחומר בימים הסמוכים ל"זמן מתן תורתנו".

במעמד הר סיני הביעו אבותינו את נכונותם המוחלטת לציית לדבר ה' ולמלא אחר רצונו בהכריוס "נעשה ונשמע". הכרזה זו עשויה להיראות לרחוקים מהתורה חפזיה ובלתי שקולה דיה, שהרי איך יכול אדם אחראי לקבל על עצמו משימות בטרם ידע את טיבן?!

אכן כך מספרת הגמרא (שבת פח, א) על צדוקי אחד שהעלה טיעון זה כלפי רבא. אולם האמורא הקדוש רבא השיבו שעל עם ישראל נאמר הפסוק (משלי יא, ג): "תומת ישרים תנחם", וזו היתה הסיבה שנכון היה לקבל על עצמו בתמימות לעשות ככל אשר יצווה. כך פירש רש"י (שם):

התחלכנו עימו בתום לב, בדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטענונו בדבר שלא נוכל לעמוד בו.

הכרה עקרונית זו צריכה ללוות גם כל יחיד. כל יהודי חייב לדעת שאם הוטל עליו משמים תפקיד ומשא, ואם הוא הוצב בפני נסיון, לבטח הוא גם קיבל את הכוחות לעמוד בו, טוב יעשה אם כאבותינו יכריזו כלפי בוראו: "נעשה ונשמע", ומן השמים יסייעוהו בכוחות מתאימים לעמוד בנסיון ולהצליח במשימה.

מה נעמו דברי הפייטן: "ובאו כולם כבירת יחד, נעשה ונשמע אמרו כאחד, ופתחו וענו ה' אחד, ברוך הנותן ליעף כח".

a

6

איתא בילקוט שמעוני (ימז ק) על הפסוק בריש פרשתן (פיק ג, ט) "ותמת שרה בקרית ארבע" שרה בקרית ארבע הוא חברון - ארבע שמות נקראו לה, אשכול, ממרא, קרית ארבע וחברון.

ביאר הכלי יקר, שארבעה שמות אלו מרמזים על ארבעה אופני מיתת השייכים בכני האדם, האחד בחינת כי בחטאו מת' - כלומר מיתה כעונש על החטאים. השני מיתה בעוון אחרים, כגון הא דאיתא בגמ' (עמ ל, ט) "צדיקים נתפסים על הדור". והנה בשני אופני המיתה הללו יש צד פגם של חטא ועוון, שהרי הטעם שהצדיקים נענשים בעבור חטאי אנשי דורם הוא מפני שאף עליהם יש קצת תביעה, על שלא הוכיחו והשיעו על דורם לחזור למוטב, האופן השלישי הוא, מיתה טבעית שלא מצד חטא, אלא מחמת פירוד ארבעת היסודות שמהם מורכב האדם, שהרי סוף כל חיבור גשמי להיפרד. והאופן הרביעי הוא מיתת נשיקה, והוא מיתת הצדיקים שמתים בנשיקה והוא לשון חיבור, ועניינה כאשר תעלה מחשבתה ונשמתה, ותדבק למעלה בשכל

הפועל, כיון שעלה שוב לא ירד כי תשאר נשמתו מחוברת שמה".

לארבעה אופני מיתה אלו רומזים ארבע השמות האמורים, 'ממרא' - לשון חטא על דרך 'ממרים הייתם', וזו היא המיתה מחמת העבירה; 'אשכול' - לשון 'שכול' כנגד מיתה בעוון אחרים, שאחרים נעשים שכולים על ידו, על דרך 'למה אשכל גם שניכם יום אחד'; 'קרית ארבע' - כנגד פירוק ופירוד ארבעת היסודות, והיא המיתה הטבעית בלא צד עוון כלל, אלא מחמת גזירת המיתה, שכל דבר גשמי אינו נצחי; 'חברון' - לשון 'חיבור', והיא מיתת הצדיקים, מיתת נשיקה, שמחמת גדול השתוקקותם וכלות נפשם להידיבק בקב"ה, מתפשטים לגמרי מן הגשמיות, ומתחברים ומתבטלים אל האור העליון כנר המתבטל באבוקה.

ע"כ כך אמר הכתוב: "ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון" - שרה אמנו לא מתה מחמת צד עוון, לא עוון שלה חלילה, ואף לא בעוון אחרים, מפני שעשתה כל מה שיכלה בכרי לקרב

ולהכניס את אנשי דורה תחת כנפי השכינה, כדכתב רש"י על הפסוק בפרשת לך לך (נלשטי י, ט) "ואת הנפש אשר עשו בחרן - אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים". אלא מיתת שרה אמנו הייתה 'בקרית ארבע הוא חברון' - בגזירת המיתה הטבעית של פירוד ארבעת היסודות, ובאופן של 'חברון' - מיתת נשיקה וחיבור, שהתדבקה נפשה באור העליון.

הסתלקותה של שרה

כך אפשר להבין גם את שרה אמנו, אשר היתה כולה חפצא דקדושה. כאשר שמעה שיצחק אבינו הלך לעקידה "וכמעט שלא נשמתי", פרחת נשמתה ממנה, אין כאן התרגשות אנושית כפי שאנו רגילים, אלא יש כאן אשה שכלה רצון ה' וחפצו, וכאשר נודע לה שבנה השיג את המטרה שלשמה הוא בא לעולם, אז גם היא רואה שסיימה את תפקידה בעוה"ז, ואין לה יותר מה לעשות בעולם. אז, כמעט באורח טבעי, פרחת נשמתה,

29 אזנים

לתורה

פרשת חיי שרה כג

השטן אצל שרה ונזדמן לה בדמות יצחק... אמרה לו בני מה עשה לך אביך? אמר לה... ובנה מזבח... ועקד אותי... ולקח את הסכין לשחטני... לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצאה נשמתה עכ"ל. יש להבין, מה ראה השטן, הוא מלה"מ לצער את שרה על לא דבר? והלא היא היתה גדולה בנבואה מא"א, והי' לו לשטן להזהר בה וכאמרם ז"ל (קידושין פ"א), שהשטן אמר, שהוא מתירא לנגוע בר' מאיר ובר' עקיבא. ואם הגיעה שעתה אז למות למה לא לקח את נשמתה בלא יסורים מיותרים, כדרך כל הארץ? והנראה בזה שמרוב דבקותה בבורא עולם במחשבה ובדיבור עם ה'נפש", אשר היתה מכנסת תחת כנפי השכינה, לא יכול מלאך המות להתקרב אליה לקחת את נשמתה, ולכן "התחכם" לבטלה רגע מעבודת הקודש ע"י בשרת העקידה ואז נטל את נשמתה כמצוה עליו. וכן מצינו בדוד מ"י, שמלה"מ לא יכול ליה דלא הוה פסיק פומיה. דדוד

ואין לחשוב שהיתה כאן חלילה איזו טרגדיה לא מובנת, או לא מוסברת, או שאפשר היה למונעה. וכל שכן שאין כאן מקום בשבילנו להתרגש על "רוע המזל" שפקד חלילה את שרה אמנו. ההיפך הוא הנכון.

וכך ראיתי בספר "שבות יהודה" שחז"ל מביאים במדרש שהפסוק "וידע ה' ימי תמימים" מדבר על שרה אמנו, כדי להדגיש שימיה היו תמימים ושלמים ולא נפטרה חלילה מכח איזה מקרה קשה, וכך הוא מסביר את תוספת המלים בפסוק "שני חיי שרה". הרי לכאורה המלים האלה מיותרות! אמנם רש"י גם הרגיש בזה ופירש שזה בא ללמדנו "שכולן שוין לטובה". אך כאן פירוש הרבה יותר קרוב לפשט. "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים" אלו היו בדיוק "שני חיי שרה" שהועדו לחייה, ולא יותר, ושלא נחשוב חלילה שימיה קוצרו מחמת השמועה על העקידה. זהו מספר השנים שנועדו לה כדי להביא את יצחק לעולם, כדי שיקדש שמו יתברך בעולם. ברגע שעמד בנסיון זה, תמו גם הימים שניתנו לה, אלה הן "שני חיי שרה" ותו לא.

אבותינו הקדושים שלטו שליטה מוחלטת בכל אבריהם ובכל אורחות חייהם כשכולם מכוונים לרצונו יתברך, ואינם יותר ברשותם, וזה מגיע עד ועד בכלל, עד מסירת הנשמה והחזרתה לבוראה. השגות גבוהות אלו, ניתנות להשיג על ידי האדם בעבודתו היומיומית על מדותיו כפי שמוסבר בספר מסילת ישרים, כדלעיל וכו'.

ואמנם, שמענו אף בדורות האחרונים, על הסבא מקלם אשר הצליח להקים בית תלמוד ולחנך את תלמידיו בדרך נפלאה של שליטה מוחלטת בהליכותיהם. וכך, מסופר שכאשר באו אנשי השלטונות בקול רעש גדול אדיר וחזק, שעטות סוסים וחריקת גלגלים ועגלות, והגיעו עד בית המדרש והציצו לתוכו, והנה, אין קול ואין עונה ואין קשב. כל התלמידים רכונים

ואולי נוכל לומר פשוט חדש, שהמגיד באמת סיפר לה הכל כראוי, שנודמן יצחק לשחיטה וכמעט שלא נשחט, ואדרבה התורה באה ללמדנו דרך ארץ, ששליח צריך להזהר שלא יבוא מכשול על ידו, על ידי אמירת חצי דבר ונרדף מזה שלא נוציא לעו וביקורת על שליח או מגיד בשורה טובה שגרע בעבודתו ושליחותו ויצא מכשול מתחת ידו ושרה אמנו מרוב שמחתה שזכתה לבן קדוש כזה שמסר נפשו לעקידה על שחיטה ממש, יצאה נשמתה כפי שכאשר מבשרים לאדם בשורה שהיא שמחה עצומה, אין הלב יכול לקבל בשורה כזאת ומתכווץ

משמחה ומת וגם בזה מלמדים אותנו חז"ל גדלות שרה שיתכן שאם תשמח כ"כ במדינת בנה וזהו ההספד שבא אברהם לומר עליה ולכן סמך רש"י הקדוש את דברים אלו על לספד לשרה ולככותה משום שרש"י לא מספר לנו סיבת המיתה אלא רש"י מגלה לנו את תוכן ההספד שהספידה אברהם.

וזהו הענין מה שאברהם אבינו השתדל כל כך, לקברה במערת המכפלה. כי מצואר צוה"ק צפרצה זו (קמ), דזמערט המכפלה יש פתח לגן עדן העליון. וכל הנשמות העולין מגן עדן התחתון לגן עדן העליון, עולין דרך שם וכמו שירושלים נקרא' צמחז (מהללס קנז ג) עיר 'שחצרה' לה יחדו, כי שם הוא מקום חיבור צית המקדש שלמטה עם צית המקדש שלמעלה, כן נקראת אותה עיר בשם 'חצרון', כי שם מקום החיבור בין גן עדן התחתון לגן עדן העליון. ולכן נקראת מערת המכפלה, כי היא כפולה מעולם העליון ועולם התחתון, והמערה הזאת מחצרת אותם.

ובל זה עשה אברהם והשתדל לכבודה של שרה אמנו, דכיון שמימחה הייתה במדריגה גדולה כל כך, בקריית ארבע הוא חצרון, על ידי חיבור ודיקוה צאדני"י ז"ה, הבין מזה שעליו לקברה דייקא במערה זו, אשר שם מקום חיבור ודיקוה לעולם העליון.

Alternatively, we can explain that Sarah's soul fled her body after having experienced such a tremendous spiritual ascent that she was unable to retain her hold on this physical world. Such was the case with the Mishnaic Sage, Ben Azzai, who entered the Pardes: the Orchard of Godly Wisdom, and became so enthralled with the awareness of the Almighty that he was unable to return to this world. Regarding this incident, the Gemara states:

Four entered the Pardes: Ben Azzai, Ben Zoma, Rabbi Akiva, and Acheir ... Ben Azzai gazed and died. Of him it is written, "Precious in the eyes of Hashem is the death of His pious." Ben Zoma gazed and was struck [in his sanity]. Of him it is written, "If you find honey, eat no more than your fill, lest you gorge yourself and vomit." Acheir uprooted his plantings. R' Akiva alone emerged in peace.²³⁹

The Maharsha comments: "Ben Azzai gazed and died." His soul embraced with powerful love the upper worlds from which it was formed. As he gazed at the radiant light, his soul took leave of his body and shook itself free of all the body's worldly interests. At that moment he found the peace he desired, and chose not to return to his place in this world. This was a lofty spiritual level, for which reason it was said of him, "Precious in the eyes of Hashem is the death of His pious."

In *Parashas Acharei Mos*, Ohr HaChaim applies the same principles to explain the deaths of Nadav and Avihu, of whom the verse testifies, "They drew close to Hashem and died." They entered a plane of spiritual awareness that rendered them unable to retain a connection with this physical world.

Similarly, Rav Tzadok HaKohen of Lublin explains that when R' Akiva was being executed and he recited *Shema*, and he then died not from the iron combs that raked his flesh, but of the love and yearning for the Creator that pervaded his entire being and drew his soul to its celestial home.

The same was true of Sarah Immeinu. When she heard of the great sacrifice her son had made, having been all but offered as a *korban* on the *Mizbei'ach*, she also ascended to such a lofty spiritual level that her soul fled its body.

ויבוא אברהם לספוד לשרה ולפנותה. ובמדרש חז"ל ויבא אברהם מהיכן בא מהר המוריה. יש לפרש על פי שפירשתי לעיל בפרשת וירא מאמר חז"ל במועד קטן י"ח אל יפתח אדם פה לשטן דמדאמר אברהם ונשתחה ונשובה אליכם בלשון רבים אסתייע מילתא דהדור תרווייהו, שהכוונה בזה כי שרה בשמעה שבגנה נודמן להיות עולה תמימה לה' התלהבה כל כך בשמחה של מצוה ודיקוה נפלאה עד שפרחה נשמתה, ואברהם אבינו על ידי שפתח פיו לשטן לאמר ונשתחה ונשובה לא זכה לזה. ובראות אברהם כי כן שפט מזה על גדול מעלה שרה עליו כי הוא לא זכה למדריגה גבוהה

ודיקוה נפלאה כאותה הצדיקת. והנה עיקר ההספד הוא החפוש במעשי עצמו וההתעוררות לתשובה בראותו פחיתות ערכו נגד ערך הצדיק הנעדר, וזה שאמר מהיכן בא אברהם לספוד ולבכות המורים על העדר אותה הצדיקת, מהר המוריה בא, כי מה שהוא שב משם זה מורה שלא זכה למדריגה גבוהה כאותה הצדיקת.

ומה נעמו בזה דברי המגיד הק' מקאוינין זי"ע, שפירש (עבודה ישראל ד"ה ותמת), דכיון ששמעה שרה אמנו, כי אברהם ויחנק וכו' לעשות קידוש השם בצאופן נפלא כזה, הנעמרה מאוד על שהיא לא נטלה הכל וחלק צמעה גדול זה, והשתוקקה שגם היא תזכה לקדש שם ה' במיתה כזו, ואכן מילאו רצונה מן השמים, שמרוב השתוקקות המדבקה נשמתה אל אל חי, וזכתה לקדש שם ה' במיתה.

ועל פי זה מפרש המגיד הק', ותמת שרה בקריית ארבע, 'קריית ארבע' רומז ל' אומיות של שם אדני", והיינו שמימחה

היתה על ידי שהדיקתה נפשה אל שם זה, וממה מפוך דיקוה ויחוד ה'.

ויש להוסיף, כי זה רמז צמח שאמר הכמוז אחר כך, הוא חצרון, חצרון לשון חיבור, שנתלקה מן העולם מחמת חיבור ודיקוה צה' אחד.

וברשי: "לספור לשרה ולבנותה - ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שעל ידי בשרת העקידה, שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחח נשמתה ממנה ומתה". וכמו במעמד הר סיני, שלא יכלו נשמות ישראל לקבל את ההשראה הרוחנית העצומה, ולכן פרחח נשמתם - מעוצם החשגה התהווה פירוד נשמה מהגוף. וזה התהווה אצל שרה מבשרת העקידה. היא הרגישה בחוש את גדול המעמד הרוחני שהיה בעקידה, ונשמתה לא יכלה לסבול ולהשיג את המעמד בהיותה מצומצמת בתוך הגוף, ולכן פרחח נשמתה ממנה ומתה.

וכך היא מיתת צדיקים, כמו שכתוב בתהלים (קד, ט) "תוסף רוחם יגועון", פירוש "יגועון" היינו כשארם מת - זה מצב של "תוסף רוחם", שלפני שאדם מת הוא מקבל תוספת גדולה של רוח, שהגוף אינו יכול לסבול תוספת זו ונשמתו פורחת.

37

ומבחי מה שהאבות והאמהות הקדושים
*** מקרו נפשם לה' דביקות חיה,**
הוטבע טבע צניי ישראל, שיסתוקו למסור
נפשם לה', כי כל מה שעשו האבות
והאמהות היה הכנה לצנייהם אחריהם.
וזפרטו צעת אשר לנו קורין מעשי האבות
בפרשיות אלה, מתעורר בנו יומר כח
מקירת נפשם, שגם לנו נחפוץ למסור
נפשינו אליו יתברך. ולא שנמסור נפשינו
למות ח"ו, כי וחי זהם כחי, אלא שנמסר
נפשינו בחיים חיותינו, לצטל אליו יתברך כל
מחשבה דיבור ומעשה, וכל אשר וגיד קטן,
ולתקדיש כל רגע של היום והלילה למען
שמו יתברך, ואף כאשר קשה ללמוד,
להתפלל, ולומר תהלים, שעות רבות כל כך,
וקשה לשזר התאוה, נמסור נפשינו על
הדבר, מתוך השתוקקות לדבק נפשו אל
אל חי.

ורודד המלך ע"ה אמר (דה"א כח ט) ואתה
שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדו
בלב שלם ונפש חפצה, דע הוא מלשון חיבור
ויחוד, כמו (בראשית ד כה) וידע אדם, וזהו
דע את אלהי אביך, שתדבק ותמיחד עם
אלהי אביך, ואמר 'אלהי אביך' דייקא, היינו
כמו שהאבות דבקו נפשם אל אל חי, וכמו
שרה אמנו שיאלה נשמתה מפני דביקותה
זה, כן תמסור נפשך להתדבק אל אל חי
בחיים חיותך, והיאך על ידי שתעבדו בלב
שלם ונפש חפצה.

42

שרה ע"ה המלאך המות אלה ע"ה השכינה
עלמה, "צקריה ארע דא קריאת שמע דלא
מיתת האי לרקת ע"ה נחש אלא נפקת רוחא
דילה צקריה שמע צארבע אחוץ"8, שמה
מתוך היחוד והדביקות בהש"ת, כדוגמת
רע"ק שיאלה נשמתו באלה, כי מיתתה היתה
ע"ה היחוד שעשה, והתדבק דביקות הכי
גדול עד שפרחה נשמתה.

*** איתא בספרים כי ע"ה היחוד שעשו**
אברהם ויצחק בשעת העקידה תקנו המקום,
פי' כי ידוע שיש ג' בחינות בהצריאה, עולם
שנה ונפש, ואברהם בעשרה נסיונות ה"ו מועל
עליו לחקן אלו הג' בחינות, ובנסיון העקידה
חיקן בחי' עולם - שחיקן גם את המקום,
(ולכן אחר העקידה לא נתנסה עוד, כי כבר
נשלם עבודתו, שחיקן כל הג' בחינות) שחיקן
מקום למלכותו ית', שחקדש מקום המקדש
ע"ה היחוד הגדול שעשו בהעקידה, כדכתיב
"ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה
אשר יאמר היום צהר ה' יראה", וכמו שמפי'
רש"י ה' יבחר ויראה לו המקום הזה להשרות
בו שכינתו להקריב כאן קרבנות", שאברהם
אצינו המליא מקום הזה העולם עבור השכינה,
וכמו שמפי' השפ"א פי' הכחוב (ההלים קל"ב)
"עד אמלא מקום להו"ה", שהוא מלי ממלא
את החביות, "אברהם אצינו האע

שכשעשה מעשה העקידה שעקד אברהם אלק
יצחק לעולה, הבינה בקדושתה שנעשה ע"ה
יחוד גדול וקדוש, והמקום ה"ו רחוק ממנה
לככת שמה להתדבק עם אב וצנו בקדושת
היחוד לכן עכ"פ מסרה נפשה בזהב
וצעורה להפרד מעו"ה צעת לאון ושעת
קדושה, והקב"ה הסכים על ידה וילאה נפשה
בקדושה בשעת זאת, עיי"ש בדבריו. יש לפרש
דבריו, בהקדס דברי הגמי' (ברכות סא):
שמספר על מיתת רע"ק, ומסיים שם הגמי'
שצעת שהיו מייסרין אותו ה"ו מקבל עליו עול
מלכות שמים "אמרנו לו חלמיו רצונו עד כאן,
אמר להם כל ימי הייתי מלעטר על פסוק זה
וכו' ה"ו מאריך באלה עד שיאלה נשמתו
באלה", ואמר ה"ה"ק מריזון זלוק"ל לפרש
דברי הגמי' כי רע"ק לא מת מתוך היסורין אלא
מתוך דביקות בהבורא יתברך וזהו הלשון
"ילאה נשמתו באלה"6, כן שרה מתה מתוך
דביקות שהי' לה בהבורא ית', כי שרה צעת
שעמטה על מעשה העקידה, והבינה את היחוד
הגדול והקדוש שנעשה שם, חשקה נפשה
להשתתף ביחוד הזה, ובמיתתה עשה את
היחוד הזה, שמה מתוך היחוד הגדול שעשתה
באלה שעה7, וכן מפורש בזה"ק שלא מתה

41

וזדה שאומר הכתוב: "ויקריבו לפני ה' אש
זרה אשר לא צוה אותם", שהקריבו אש
זרה בבחינת אינו מצווה ועושה, נמצא שלא
היתה בידם הסגולה של "וחי בהם", ומכיון
שקיימו מצוה זו בדביקות גדולה ועצומה על
כן: "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו
לפני ה'", שמתו מגודל ההשתוקקות בבחינת:
"נפשי יצאה בדבריו", נמצא שדבר זה מתאים
להפליא עם מה שאומר הכתוב: "אחרי מות
שני בני אהרן בקרבם לפני ה' וימותו",
כפירוש ה"אור החיים" הקדוש, שמתו מחמת
שנתקברו לה' בגודל דביקותם.

מעתה יתבאר היטב דברי ה"עבודת ישראל",
כי אברהם ויצחק שנצטוו למסור
נפשם על קדושת השם במעשה העקידה, לכן
הן אמת שנתדבקו נפשם בקדושת ה', עד
שבדרך הטבע מגודל ההשתוקקות היתה נפשם
צריכה להיפרד מהם, אך מכיון שנצטוו על כך
היתה בידם הסגולה של: "וחי בהם ולא
שימות בהם". אמנם שרה אמנו שלא נצטוותה
על כך לא היתה בידה הסגולה להניצל שלא
תצא נפשה, לכן כאשר נתדבקה נפשה עם
המסירות נפש של אברהם ויצחק, פרחח
נשמתה מגודל הדביקות עבדה"ק.

גדליהו

פרשת חיי שרה אור

בז' לספד לשרה ולצנתה, ברש"י
מביא דברי חז"ל "למה נסמכה מיתת שרה
לעקידת יצחק לפי שע"ה בשורת העקידה
שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחח
נשמתה ממנה ומתה", ובעבודת ישראל
להבניד מקאזנץ זלוק"ל מבאר, כי בודאי לא
מתה מזה שעמטה שכמעט נשחט, כי בודאי
השכינה שילחק יחי' קרצן לה, ושאברהם
יקיים לזווי הש"ת, רק ביאור הענין הוא,

והוסיף עוד כי גם אברהם הי' לו למות מתוך הדבקות הכי גדול שנעשה עי' היחוד, אבל עי' שקיים אז מצות השיי'ת חזר לו המצוה החיות, וכמו שאמר החי' הריי'ם שבכל מצוה שאדם עושה צריך הוא לעשותו בכל החיות שלו, אלא שהמצוה מחזיר לו החיות, וזה נקרא שהחיות רצוא ושוב, אבל שרה שלא קיימה אז מעשה המצוה פרחת נשמתה.

ג. עוזה - כאשר דוד העלה את הארון לירושלים קרה, בידוע, אסוף: וישלח עוזה אל ארון הא-להים ויאחו בו, כי שמשו הבקר, ויחר אף ה' בעוזה ויכחו שם" (שמואל ב ו, ו-ז). גם כאן רבו הדעות על חטאו של עוזה, וגם כאן יש סודות נסתרים: ידע כי קרה כאן כמעשה דניב ואביהוא, בחנוכת המשכן, לכן גם כאן נתקדש ה' במקורביו ופרץ ה' פרץ - בעוזה. וזאת חרה לידו על דרך שאמר משל סבור הייתי כי או בך... ולכן אמר 'זימת שם עם ארון הא-להים, ודרשו חז"ל (סוטה לה ע"א) מה ארון קיים לעולם אף עוזה בא לעולם הבא... וכן פירש האלשיך 'כי במותו נדבקה נפשו עם ארון הא-להים כי צדיק היה"²⁴.

ואף בעקדת שרה יש לומר: סבורים היינו ש'בקרובי אקדש' ע"י אברהם ויצחק; עכשיו נתברר, שקדושת שרה גדולה מקדושתם - עקדת שרה!

יח / שנת ת"ש אל קו עס

אמנם איתא בספר הקדוש מאור ושמש, בריש פרשת וארא וד"ה וארא אל אברהם, מהרב הקדוש איש אלקים מו"ה מנחם מענדיל זצוק"ל מרימנוב, על הגמרא (ברכות ה:): נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין מה מלח ממתקת הבשר אף יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם וכו', והיינו מה מלח אם מוסיף יותר מכשיעור אי אפשר לקבל הנאה מהבשר רק דוקא אם נמלח כשיעור, כך היסורין יהיו ממוזגים שיהיה יכולת לקבלם ויהיו ממוזגים ברחמים, עכ"ל הק"י.

והנה רש"י (כגב) פירש ולמה נסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק שעל ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחת נשמתה ממנה ומתה.

היינו שמשו רבינו רעיא מהימנא סמך מיתת שרה לעקדת יצחק כדי

להמליץ טוב בעדנו ולהראות שעל ידי יסורים חס וחלילה יותר מדיא מה נעשה, שפרחה נשמתה, ועוד באם נעשה כן בשרה, צדקת גדולה כזו שבת ק' כבת כ' לחטא וכו' ושני חיי שרה שכלן שווים לטובה ומכל מקום לא יכלה לסבול יסורים קשים, ומכל שכן אנחנו.

עוד אפשר לומר שגם שרה אמנו עצמה שנתנה כל כך אל לבה מעשה העקדה עד שפרחה נשמתה, לטובת ישראל עשתה, להראות ל' איך אי אפשר לישראל לסבול יסורים יותר מדי, ואפילו מי שבחמלת ד' נשאך חי גם אחר יסוריו מכל מקום חלקי כחו מוחו ורוחו נשברו ונאבדו ממנו, מה לי קטליה כולו ומה לי קטליה פלגא.

וזה שמתרץ הפסוק "שני חיי שרה", שלכאורה חטאה שרה נגד שאר שנותיה שהיה לה לחיות באם לא לקחה כל כך אל לבה מעשה העקדה, אבל כיון שלטובת ישראל עשתה כרמוז הפסוק "שני חיי שרה", היינו שנותיה שלאחר הק"י כולן שוות לטובה כי גם עמהן לא חטאה, לכן ירחם ד' עלינו ועל כל ישראל ויושיענו במהרה ברוחניות וגופניות בחסדים נגלים.

ד ריבא

עתה נחזור לנסיבות מותה של שרה בעקבות העקדה. לדעת פרקי דר"א, השטן גרם למות שרה: "כשבא אברהם מהר המוריה חרה אפו של סמאל שראה שלא עלתה בידו תאות לבו, לבטל קורבנו של אברהם. מה עשה? הלך ואמר לשרה: אי שרה, לא שמעת מה שנעשה בעולם? אמרה לו: לאו! אמר לה: לקח אישך הזקן לנער יצחק והקריבו לעולה, והנער בוכה ומילל שלא יכול להנצל. מיד התחילה בוכה ומיללת, בכתה שלוש בכיות כנגד שלוש תקיעות, שלש יללות כנגד שלש יבבות, ופרחה נשמתה ומתה" (פרק לז).

סו רבס"ג - ריבא

הרעיון שאותו עומדים אנו לבטא בחזרת קודש, כדי לחסביר את עקדת שרה, מצריך זהירות רבה, כיוון שהוא עוסק בדברים הנוסקים לרובו של עולם. לא נתיימר להבינו על בוריו, אבל הדברים חוזרים על עצמם פעמים רבות מדי מכדי שנוכל להתעלם מהם. אחרי כל ההיטוסים וההתלבטויות והחששות נאמר, שכנוראה, בכל מאורע של ירידת שכינה לארץ בצורה מיוחדת, יש מישוהו שחייב לשלם על כך בחייו, כעין מיתת צדיקים שמכשירה את הקרקע להשראת השכינה. ניעור בשלוש דוגמאות:

א. רחל - לפרשת מות רחל ועקדתה על מזבח קידוש העם והארץ נקדיש א"י"ה מאמר מיוחד²¹, כאן נצטט רק מאמר מהזהר: "ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואחיה עמך (בראשית לא, ג) - מאי ואחיה עמך? עד עתה חיתה רחל עקרת הבית עמך, מבאן ואילך אני אחיה עמך ואקח הבית עמך, וזה שכתוב 'מתה עלי רחל' (בראשית מה, ז) - עלי ובשבילי היה הדבר שרחל נדחתה, שראת השכינה ולקחה הבית בשבילי, לשכון עמי"²². כדי שהשכינה תוכל לשרות עם יעקב בלידת בנו הי"ב בכניסתו לארץ ישראל, חייבת רחל למות. "אמר יעקב כבר הגיע השעה שיוולד בנימיני וישלמו י"ב השבטים, וראי העולם שלמעלה ירד לכאן אל הבית להתקשר בהם, ועניה זו רחל תהיה נדחת מפניו"²³.

ב. גרב ואביהוא - לא נכנס כאן לשאלה על מה ולמה מתו נדב ואביהוא, אף כי חז"ל נתנו למותם טעמים שונים²⁴. הרעיון מבעית ופשוט, לא צריך לחפש

סיבות: מישוהו היה חייב למות כשיורדה שכינה להיכל ה', כך מביא רש"י, "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש" (ויקרא י, ג). "היכן דבר? ונודעת שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי" (שמות כט, מג) אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, אמר לו משה לאהרן, אחי וידע היותי שיתקדש הבית במיוחדו של מקום והייתי סבור בי או בך, עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני וממך", השאלה אינה אם הבית יתקדש במיתת אדם, אלא מי הוא הגדול שיגרום לקידוש ה'. ועל כן כתב האלשיך הקדוש בענין זה: "כי על ידי סלוק הצדיקים מתמלאת השכינה שפע קדושה עליונה למעלה, שנעשה יחוד כנודע ליודעי ח"י" (ויקרא י, ג). ועל זה הוסיף האדמו"ר מאורוב, "ומיתתה זו היא בחינה של יגורא עלילה על בני אדם" (תהילים סו, ה). אף חז"ל נהגו למותם טעמים שונים²⁵. (תנחומא וישב ד')²⁵.